

Hans T Sternudd läser Simone de Beauvoir:

INGMARI, FLICKAN OCH JAG

”Ingmari läser Simone de Beauvoir och skriver ner sina tankar... Blus i lin/bomull art. 32-604, 675.-, byxa art. 32-304, 595.-”¹

Jag läser Simone de Beauvoir, jag läser om förlorad barndom, om hormoner som frigörs och om kroppar som köttsliggörs. ”Flickan går in i [perioden] med oro och missnöje”.² Tre meningar in i den givna texten, stannar jag upp. Flickan, vem är det? I inledningen till del II av *Det andra könet*, ”Den levda erfarenheten”, finns svaret. Flickan är född i en kärnfamilj, hon har syskon, hennes fader är frånvarande, hennes omgivning består av far- och morföräldrar, mor- och farbröder, kamrater och deras föräldrar, präster och läkare. Flickan har utsatts för religiös påverkan, och har fått en historisk och litterär bildning, det har berättats klassiska historier

och sjungits gonattsånger för henne. Beskrivningen tyder på att Flickan kommer från en relativt välbärgad och välutbildad familj. Men så är det inte, enligt Beauvoir. Flickans erfarenheter är ”den gemensamma bakgrund mot vilken varje enskild kvinnlig existens framträder.”³ Visserligen beskrivs skillnader mellan Flickans uppväxt och andra flickors, men de ovan uppräknade erfarenheterna har de gemensamt.

Bilden på Ingmari är hämtad från Gudrun Sjödéns sommarkatalog 2013.
© Gudrun Sjödén

Att återigen lyfta den exkluderande karaktären i Beauvoirs text kan verka onödigt, det har gjorts så bra förr. Men det är förvånande hur kategorin ”kvinnlig existens” kan utesluta de föräldralösa och de som växt upp i familjer där mödrar arbetat och fäder närvarat, eller de vars bildningsnivå är låg och de som inte vaggats till sömns. Vilken kategori finns tillgänglig för de ”flickor” som inte formats av freudianska mamma-pappa-barn-lekar, de som inte fått en docka som kompensation för sin brist på penis eller de som inte varit intensivt intresserade av uttömningsfunktioner? De som inte passar in i Beauvoirs berättelse om Flickan, formad i en religiös diskurs, som grundats av kyrkofader Freud. För Beauvoir är tydlig med att psykoanalys är en religion, jämförbar med kristendom och marxism.⁴ Trots psykoanalysens mistag är den fruktbar eftersom ”det i varje enskild historia finns utgångspunkter vars generalitet ingen skulle drömma om att förneka”, enligt Beauvoir.⁵

Berättelsen om Flickans barndom präglas av en vacklan mellan determinism och konstruktion, och enligt mig drar determinismen det längsta strået. Förutom de berömda inledande orden återkommer ett konstruktivistiskt förhållningsätt i några få passager: Ett passivt kvinnligt drag ”påtvings henne” genom uppfostran,⁶ skriver Beauvoir, och hon konstaterar att flickan slipper många problem om hon ”får en manlig uppfostran”.⁷ Men då Beauvoir med exempel från främmande kulturer vill visa att de genuskonstruktioner som hon presenterar är instabila, vilar exemplen på en normativ grund. Hon berättar om

”länder där männen urinerar sittande”, där ”kvinnor urinerar stående”, vilket är en sed bland ”många bondkvinnor”.⁸ Länder och klasser som skiljer sig från ”det samtida västerländska samhället”.⁹

I sin recension av de Beauvoirs essäsamling *Brigitte Bardot & Lolitasyndromet* skriver Eva Ström att de Beauvoirs ”styrka är hennes kraftfulla auktoritativa stil, ett trollspö med vars hjälp hon får (nästan) allt att framstå som sanningar. Kvinnan är sällan individualiserad hos Beauvoir, utan generaliseras utifrån författarens syften och erfarenheter.”¹⁰ En styrka som samtidigt är en svaghet då Beauvoirs erfarenhet inte är allas. Berättelsen om Flickan ingår, med sin hegemonisering av begreppen flicka och kvinna, i en fenomenologisk och psykoanalytisk tradition där diskurser artikuleras genom generalisering av den egna erfarenheten och en anpassning till patriarkala myter. Flickan blir en normerande kategori som exkluderar och utestänger.

När jag började skriva ner mina tankar trodde jag att de skulle komma att kretsa kring kroppar, kött och blickar, kring självsvält och objektifiering. Jag undrar vad Ingmari, modellen i Gudrun Sjödéns sommarkatalog, tänkte där hon satt vid sitt cafébord i en av Villeneutes prunkande trädgårdar. Beauvoir blir i sin kommodifierade version ett tecken i en betydelsekedja som konstituerar kvinnan som naturlig, självständig, njutande och eftertänksam. En kvinna som ofta uppträder utomhus, bärande på en kvist eller med ett knippe torkat gräs i håret, ibland stående i ett hav av krukväxter eller i en frodig rabatt. Beauvoir blir tillsammans med favoritkissen,

marknadskorgen och en kruka rosmarin, en del av rekvisitan för Sjödéns kvinna. I denna följd av tecken blir Beauvoir ett objekt som förenas med den mättade och mustiga färgskalan, fjärran från den obekväma och radikala kraft som läsaren möter i *Det andra könet*. Jag undrar om Ingmari delade den gemensamma upplevelsen av ”skam” med Flickan och alla andra kvinnor då hennes kropp förändrades i puberteten? Om inte, är inte heller Ingmari en Kvinna utan bara Någon som skriver ner sina tankar.

Noter

- 1 Gudrun Sjödén: *Sommar 2013: De fyra väderstrecken* (katalog), Gudrun Sjödén postorder 2013, s. 20.
- 2 Simone de Beauvoir: *Det andra könet*, Adam Inczedy-Gombos och Åsa Moberg (övers.), Norstedts 2002. Andra Storpocketupplagan 2012, s. 363.
- 3 Beauvoir 2012, s. 321.
- 4 Beauvoir 2012, s. 72.
- 5 Beauvoir 2012, s. 80.
- 6 Beauvoir 2012, s. 336.
- 7 Beauvoir 2012, s. 337.
- 8 Beauvoir 2012, s. 330.
- 9 Beauvoir 2012, s. 330.
- 10 Eva Ström: ”Magin uteblir”, *Sydsvenskan* 2013-04-06. Ström recenserade Simone de Beauvoir: *Brigitte Bardot & Lolitasyndromet: essäer*, Modernista 2013. Nyutgåva.

Hans T Sternudd är lektor i konst- och bildvetenskap vid Institutionen för musik och bild, Linnéuniversitetet. E-post: hans.sternudd@lnu.se